

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Мафтій Анни-Любові Валеріївни

на тему **«Філософська аналітика мистецтва як культурологічної діагностики і антропологічного свідчення соціальної ситуації»**,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

у галузі знань 03 Гуманітарні науки

за спеціальністю 033 Філософія

Актуальність дисертаційного дослідження на тему філософської аналітики мистецтва як культурологічної діагностики і антропологічного свідчення соціальної ситуації обумовлена кількома ключовими чинниками, а саме:

1. Роль мистецтва в осмисленні сучасних соціальних процесів. Мистецтво все частіше виступає дзеркалом, що відображає складність сучасної соціальної ситуації, культурні конфлікти та етичні дилеми. Воно не тільки відтворює ці процеси, але й допомагає розкрити глибокі зміни в суспільстві, які можуть бути недоступними для інших форм аналізу.

2. Філософська аналітика як інструмент критичного мислення. Філософська аналітика дозволяє вивчати мистецькі твори як свідчення певних культурних і соціальних тенденцій, що робить її важливою для осмислення антропологічного стану сучасного суспільства. Такий підхід допомагає глибше зрозуміти, як змінюється уявлення людини про саму себе, суспільство і світ у відповідь на глобальні виклики.

3. Культурологічна діагностика через мистецтво. Мистецтво є важливий інструмент для вивчення культурних зрушень та ідентифікації суспільних проблем. Воно відкриває приховані аспекти культури, що можуть стати своєрідною «діагностикою» стану суспільства, а антропологічний погляд на мистецтво дозволяє розкрити те, що часто залишається невидимим для традиційних підходів соціальних наук.

4. Зростаюча міждисциплінарність гуманітарних досліджень. Сьогодні філософська аналітика, культурологія та антропологія взаємодіють тісніше, створюючи нові підходи до аналізу мистецьких феноменів. Такий підхід допомагає виявити нові аспекти соціальної ситуації, що є важливими для розуміння і прогнозування суспільних змін.

Таким чином, дослідження філософської аналітики мистецтва як культурологічної діагностики й антропологічного свідчення є актуальним не лише для поглибленого розуміння сучасного мистецтва, але й для аналізу соціальних та культурних трансформацій, що формують наш час.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукові положення, сформульовані у дисертаційній роботі Анни-Любові Мафтій, достатньо аргументовані, у тому числі з опорою на сучасні теоретичні джерела. Зміст розділів викладений відповідно до заявленої мети і завдань, відповідає сутності об'єкта та предмета дослідження. Відповідно підібрана методологія забезпечує достовірність наукових результатів.

Наукова новизна результатів рецензованого дисертаційного дослідження полягає в тому, що у ньому вперше: здійснено аналітику естетичних категорій «мімезис» та «катарсис» саме в антропологічному вимірі: перша категорія фіксує такий вимір людського буття як здатність до спілкування, що розуміється в буттєвому сенсі, в сенсі конституювання самої людини, друга ж категорія окреслює той вимір мистецтва, що обумовлює можливість переображення як звільнення від нижчих пристрастей і потреб, як суто онтологічної, екзистенційної емансипації; розглянуто кіномистецтво як своєрідну емпіричну базу філософії, оскільки воно дозволяє вивести невидиме у вимір сприймання, тим самим обертаючись візуальним мисленням. Уточнено: розуміння проблематичності людського буття як негарантованої безосновності, відкритості людини як живої істоти, яка розкривається у проблематиці *ідентичності*, причому проблематика ідентичності взята саме як процес особистісного становлення і тому розгортається через постійне неспівпадіння з нав'язаними соціальними зразками і ролями, внаслідок цього вона обертається особистісною ідентичністю, яка розгортається як діалог, взятий буттєво; поняття культури як людиностворювального процесу, що виявляє свою творчу природу через онтологічне спілкування і обумовлює входження у світ, створений іншими, і засвоєння досвіду інших, залишаючись при цьому у власному життєвому середовищі, внаслідок чого цей світ переживається як такий, що розширює досвід індивіда; розуміння антропологічного повороту, здійсненого мислителями Київської школи кінця ХХ ст.; бачення антропологічно орієнтованої естетики, що акцентує увагу на тому ефекті, який здійснює мистецтво на людину і який розуміється не у дидактично-виховному вимірі, а як культивування самих органів сприйняття. Також набуло подальшого розвитку тлумачення мистецтва як свідчення, інтерпретації та трансформації реальності, якщо воно постає розгорнутою формою чуттєвості; вирізнення двох підходів до феномену освіти, один з яких робить акцент на соціалізації, другий же стосується такого виміру освіти як становлення самої людини; трактування філософії мистецтва не стільки як дискурсу про мистецтво, а як визнання мистецтва специфічним простором, який сприяє реальному філософуванню, що вперше було здійснено у піфагорействі; розуміння способів виходу філософії мистецтва за межі фахової спільноти.

Вельми значущим, на мою думку, є залучення авторкою свого власного досвіду вивчення історії світового та вітчизняного кіномистецтва.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям 033 Філософії.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Мафтії Анни-Любові є результатом її самостійних досліджень і не містить елементів плагіату та запозичень.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою. Авторка послідовно і доступно виклала основні концептуальні положення наукової праці. Анні-

Любові Мафтій вдалося належним чином досягти заявленої мети, виконати всі окреслені завдання.

Дисертація складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг дисертації 202 сторінки.

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, ступінь її опрацювання у вітчизняній та зарубіжній філософії, визначено мету й завдання дослідження, розкрито її наукову новизну і практичну цінність. Подано відомості про методи та структуру дисертаційної роботи, а також її апробацію.

У першому розділі розкрито теоретично-методологічні засади дослідження насамперед через звернення до досвіду філософсько-культурологічної аналітики мистецтва. При цьому розглянуто подвійний смисл формулювання «філософія мистецтва» і стверджується, що мистецтво постає емпіричною базою для антропологічно орієнтованого мислення. Тут аналізується антропологічний вимір естетичних категорій «мімезис» та «катарсис», розглядаються різні форми впливу мистецтва на людину.

У другому розділі «Мистецтво як конститутивний чинник людського буття» аналізується проблематичність конституювання людини у просторі культурних і соціальних регулятивів а також антропологічна значущість мистецтва у контексті звернення до ідей Гегеля та його послідовників.

У третьому розділі «Мистецтво як свідчення стану людини у сучасному світі» авторка звертається до аналітики феномену мистецтва у контексті методології Франкфуртської школи (зокрема, через концепт «відчуження») і розглядає мистецтво кіно як діагностику культурної ситуації. Доводиться думка про те, що перетворювально-перероджувальна роль мистецтва підсилюється в кіно до відчуття повної присутності.

У четвертому розділі аналізується значущість художніх практик для організації освітнього простору, при цьому увага зосереджена не на зовнішньому – соціально-адаптивному – вимірі освіти, а на сутнісному, де освіта постає становленням людського в людині. При цьому стверджуються реальні можливості як мистецтва, так і філософії у подоланні негативних тенденцій у сучасній освіті.

У Висновках сформульовані результати дослідження.

Усі розділи викладено у логічній послідовності, що забезпечує досягнення мети та виконання завдань наукового дослідження.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження, а також матеріали, що мають безпосередній стосунок до теми дослідження, оприлюднені в 8 наукових публікаціях, серед яких 3 статті опубліковано у фахових виданнях України з філософських наук та 5 публікацій в збірниках матеріалів конференцій.

Науковий рівень публікацій авторки високим. У них не порушено принципів академічної доброчесності. Таким чином, наукові результати, описані в дисертаційній роботі, апробовані у наукових публікаціях Анни-Любові Мафтій.

поставлену мету та завдання. Однак, пропоную звернути увагу на окремі зауваження, які можуть бути предметом дискусії, а саме:

1. У роботі стверджується, що мистецтво «бачиться практикою культивування людського у людині». Але й існують, окрім мистецтва, й інші практики подібного культивування. Чи зверталися ви до їх осмислення?

2. Авторка стверджує, що коли мистецтво «стає людським органом сприймання», то саме таким чином можна зрозуміти тезу про «кінець мистецтва». Мені здається, що таке тлумачення є занадто сміливим, адже до прикладу, для екзистенціалізму мистецтво – це засіб розуміння і осмислення людського існування, яке постає як постійний процес вибору, свободи та боротьби з абсурдністю.

3. У висновках до роботи варто було б, на мою думку, зазначити перспективи подальшого дослідження.

4. Подекуди у змісті дисертаційної роботи зустрічаються технічні невідповідності оформлення матеріалу.

Однак, зазначені зауваження не знижують цінності положень, виокремлених здобувачкою і загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

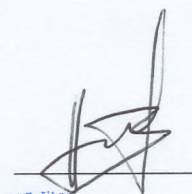
Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувачки ступеня доктора філософії Мафтії Анни-Любові Валеріївни на тему «Філософська аналітика мистецтва як культурологічної діагностики і антропологічного свідчення соціальної ситуації» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для гуманітарних наук. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Мафтії Анна-Любов Валеріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Рецензент:

доцент кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого
мистецтва Дрогобицького
державного педагогічного університету
імені Івана Франка, кандидат філософських
наук, доцент

Вікторія ПОЛЮГА

